

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФОРМИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ В ПРОЦЕСІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 42(3), с. 90—97

Досліджено перспективи розвитку форми Української держави в процесі конституційної модернізації та діяльності Конституційної Асамблеї. Особлива увага надається правовому забезпеченню демократизму державно-правового режиму, верховенства права і законності.

У сучасній державно-правовій практиці все більш очевидним та незаперечним стає тісний зв'язок між практичною реалізацією будь-яких дій у частині реформування не тільки системи державної влади, а й окремих її гілок або органів державної влади, та науково-теоретичним забезпеченням цього складного суспільно значущого процесу. З цього погляду, розв'язання найбільш важливих та вирішальних проблем конституційно-правового розвитку України на початку ХХІ ст. тісно поєднане з проведенням фундаментальних теоретично-правових досліджень тих базових категорій і понять, які дають можливість надати цілісну юридичну характеристику зазначеного процесу [1]. Цілком очевидно, що одним з таких понять є форма держави, адже конституційна модернізація в сучасній Україні, по суті, стосується найглибинніших пластів організації та функціонування публічної влади, державної організації, взаємодії Української держави і громадянського суспільства. Усе це логічно виводить проблематику розвитку форми української держави в коло найважливіших питань сучасної теорії держави і права та науки конституційного права.

Разом з тим, відзначаючи наукову значущість цього дослідження, необхідно акцентувати увагу на тих причинах, які роблять її актуальною для сучасної юридичної науки та державно-правової практики в Україні. По-перше, сам процес конституційної мо-

дернізації, який набув нового поштовху після видання Указу Президента України “Про Конституційну Асамблею” від 17 травня 2012 р., передбачає не просто певні локальні зміни в організації і діяльності тих чи інших органів державної влади, а змістовний перегляд основ державного і суспільного розвитку України з метою гарантування сталого та незворотного демократичного розвитку та втілення принципів правової і соціальної державності. Справді, як зазначалось у щойно згаданому указі, основними завданнями Конституційної Асамблеї є: “а) узагальнення практики реалізації Конституції України, пропозицій і рекомендацій щодо її вдосконалення з урахуванням досягнень і тенденцій сучасного конституціоналізму; б) підготовка та схвалення Концепції внесення змін до Конституції України, подання її Президентові України; в) підготовка на основі Концепції внесення змін до Конституції України законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України та попереднє його (їх) схвалення; г) організація громадського, а також фахового, в тому числі за участю міжнародних експертів, зокрема експертів Європейської Комісії “За демократію через право” (Венеціанська Комісія), обговорення законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України; д) доопрацювання за результатами громадського і фахового обговорення законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України;

є) схвалення законопроекту (законопроектів) про внесення змін до Конституції України та подання Президентові України для внесення на розгляд Верховної Ради України відповідно до розділу XIII Конституції України”. Цілком очевидно, що зазначена робота передбачає насамперед всебічне науково-правове опрацювання поняття форми держави, адже предметом конституційної модернізації є держава в цілому, включаючи форму правління, форму державного устрою та форму державно-правового режиму. У цьому сенсі, як наголошує М. Оніщук, йдеться про цілісну доктрину конституційної перебудови, яка має забезпечити незворотність демократичних змін у державі, і найголовніше — по-новому переосмислити відносини між державою і громадянином [2]. По-друге, актуальності зазначеним дослідженням надає те, що проголошений нині курс України на європейську інтеграцію передбачає, як зауважує І. Гоша, реформування не лише правової системи, а й удосконалення системи державної влади [3]. Це, у свою чергу, включає пошук більш оптимальних та ефективних моделей організації і функціонування держави, форми правління, державного устрою, механізмів взаємодії держави і громадянського суспільства, а також держави і громадянина. З цього погляду, не буде помилковим стверджувати, що набуття Україною властивостей та ознак стабільної і сучасної демократичної держави, яка має на меті входження у спільний європейський демократичний простір, де, за словами Н. Оніщенко, демократичне право гарантує демократичну реалізацію публічної влади [4], прямо пов'язане з розвитком форми Української держави. Внаслідок чого, наукова розробка зазначених проблем набуває додаткової актуальності та значущості для України. Нарешті, по-третє, не можна оминати увагою той очевидний факт, що наразі перед Україною постало чимало складних і фундаментальних проблем в частині оптимального вибору і чіткої інституціоналізації як форми правління, так і форми державного устрою. Йдеться про питання форми організації і діяльності держави, які пов'язані не лише з сучасною конституційною практикою, а й з базисними положен-

нями теорії держави і права, які практично завжди привертали до себе увагу мислителів усіх часів і народів [5]. У контексті практичної імплікації цих проблем до правотворчих і державотворчих процесів незалежної України, слід визнати, що значною мірою зазначені питання вже ставали предметом чисельних наукових обговорень ще з початку 90-х років минулого століття, але за цілого ряду обставин (у першу чергу політичного характеру) так і не набули свого остаточного вирішення у державотворчому процесі (яскравим прикладом у цьому сенсі може виступити політична реформа, яка ознаменувала собою спробу переходу до нової форми правління [6], але згодом була нівельована судовим рішенням 2010 р.). Тобто, з одного боку, засвідчуємо історичну і логічну потребу розв'язання ключових для розвитку державності в Україні питань, а з другого — необхідність пошуку відповідей на об'єктивні процеси ускладнення держави, її функцій, рівнів та механізмів організації, появи нових підсистем державної влади, про які пише В. Сербогін [7], тощо. Усе це зумовлює актуальність, теоретичну і практичну значущість дослідження перспектив розвитку форми Української держави в процесі конституційної модернізації.

У загальному теоретико-методологічному аспекті питання розвитку форми держави пов'язані як з процесом генезису суспільних відносин (насамперед тих, що стосуються публічної влади та її реалізації), так і з дещо вужчою сферою власне конституційних змін, які зумовлюються переважно внутрішніми правовими факторами трансформацій правової системи тієї чи іншої країни. З цього погляду, необхідно відзначити діалектичний характер розвитку форми держави. Справді, з одного боку, форма держави зазнає впливу з боку суспільства і суспільних відносин, відносно яких сама держава є нічим іншим як способом організації публічної влади й одночасно політико-управляючою системою. Очевидно, що ця система в жодному разі не є цілком відокремленою і незалежною від суспільства (навіть якщо йдеться про крайні недемократичні форми держав), а отже в процесі його трансформацій вона поступово

видозмінює свою форму. При цьому, як відзначає Ю. Тихомиров, існує цілий ряд інститутів, які забезпечують подібний зв'язок між суспільством та його динамікою і формою держави. Деякі з них вбудовані в державний механізм, деякі — є державно-суспільними, а деякі притаманні громадянському суспільству [8]. Більше того, у сучасних умовах глобалізації виникають додаткові чинники впливу на розвиток форми тієї чи іншої держави, якими є насамперед релігійні фактори, та вплив міжнародної спільноти як на загальносвітовому, так і на регіональному рівні (прикладом останнього може бути інтеграція України в європейські структури, невід'ємною частиною якої, на думку В. Муравйова, є зміна форми Української держави та система адаптація законодавства України до законодавства ЄС [9]). Разом з тим, не можна оминати увагою того, що наразі, як доводить І. Процюк, у сучасному світі практично вже не залишилось держав, які б не оголосили себе у своїх конституціях, бодай формально, демократичними [10]. У результаті чого поступово сформувались певні стандарти демократичної форми держави, які змушують розглядати і видозмінювати її окремі елементи (мається на увазі насамперед форма державного правління, і меншою мірою — форма державного устрою) в контексті забезпечення стабільності демократії як певного універсально міжнародного державно-правового режиму. З іншого боку, форма держави може більш або менш змістовно трансформуватись під впливом внутрішніх правових чинників, якщо це детерміновано потребами та об'єктивними тенденціями розвитку самої правової системи. Адже доволі часто відбувається так, що запропонована на рівні конституції форма держави (або якісь її елементи) не забезпечує ефективну реалізацію тих цілей, які ставить перед собою держава чи суспільство. У цьому випадку зміна форми держави може стати наслідком конституційних змін, і це є цілком об'єктивним і нормальним явищем [11]. Тому, досліджуючи перспективи розвитку форми Української держави, необхідно в першу чергу визначити ті фундаментальні детермінанти, які спричинили

цей процес, а також окреслити його загальні історично-правові етапи.

Навіть не звертаючись до ранніх етапів утвердження Української державності на початку ХХ ст., можна стверджувати, що питання визначення форми держави постали перед Україною вже на самому початку 90-х років минулого століття. Причому активно обговорювались як проблеми вибору оптимальної форми державного устрою (цікаво зазначити, що на той час, як зазначає В. Медведчук, окремі національно орієнтовані сили виступали саме за федеративну форму державного устрою [12]), так і питання співвідношення між такими вищими органами державної влади, як глава держави, уряд і парламент, які, зрештою, змусили усіх науковців та політиків розподілитися на прихильників чистої президентської та змішаної республіки (цікаво зазначити, що ідеї чистої парламентської республіки на той час не знайшли широкої підтримки ані в юридичних колах, ані серед широкої громадськості). Сам факт порушення цього кола проблем наприкінці минулого століття є цілком логічним, а також історично і юридично детермінованим, оскільки виникнення на карті Європи нової держави, якою стала Україна, означало необхідність її оформлення. Тому вже в Концепції нової Конституції України, яка була схвалена Верховною Радою Української СРСР 19 червня 1991 р., перший розділ, який мав назву “Засади конституційного ладу”, містив у собі пропозиції щодо чіткого визначення усіх трьох основних елементів форми держави. На думку розробників згаданої концепції, Україна повинна була постати як унітарна демократична держава з президентського формою правління. При цьому, основна увага всіх учасників тогочасних дискусій щодо вибору оптимальної форми держави здебільшого точилась навколо проблеми вибору форми правління. Домінуючою на той час виявилась ідея доцільності розбудови України як президентської республіки. Пояснюючи таке конституційно-правове “тяжіння” до президентських форм правління (маються на увазі чисті президентські або президентсько-парламентські республіки) в усіх пострадян-

ських державах, В. Сухонос відзначає те, що одразу після розпаду СРСР “у союзних республіках саме президент, а не виборний губернатор, розглядався як ознака незалежності, а тому кожна союзна, а іноді й автономна республіка намагалися запровадити цей інститут у своєму державному апараті” [13]. Щоправда, згодом це дало підстави говорити про необхідність перегляду доцільності збереження президентської республіки в Україні і потребу запровадження парламентсько-президентської форми правління, яку наразі часто пов’язують з реформою 2004 р. і прийняттям Закону України “Про внесення змін до Конституції України” № 2222, який набув чинності у 2006 р. [14]. Дещо пізніше ідеї, закладені в концепції, знайшли своє втілення у проекті Конституції України, який був внесений Верховною Радою України на всенародне обговорення в редакції від 1 липня 1992 р. Тоді у розділі четвертому “Територіальний устрій” було запропоновано встановити, що за формою державного устрою Україна є унітарною державою (ст. 104). Що ж до форми державного правління, то навіть з огляду на відсутність чіткого визначення форми республіки (мається на увазі ст. 3), аналіз співвідношення повноважень глави держави (який, як передбачала ст. 175, одночасно був главою держави і виконавчої влади) і законодавчої влади (до речі, заслуговує на увагу той факт, що сам проект конституції було складно писати у двох варіантах, один з яких писався під двопалатні Національні Збори України – тобто двопалатний парламент, а другий – під однопалатний парламент) дає підстави стверджувати про домінування ідеї президентсько-парламентської республіки. На відміну від цього, у проекті Конституції України, внесеному Комісією Верховної Ради України по розробці нової Конституції України в редакції від 27 травня 1993 р., у ст. 181, яка відкривала розділ IX “Територіальний устрій і територіальна організація влади в Україні”, замість усталеної характеристики “унітарна держава” було вжито дещо новий для конституційної практики термін “соборна держава”, який формально юридично закріплювався у двох нормах:

“а) Україна є єдиною соборною державою; б) територіальний устрій України ґрунтується на засадах цілісності державної території, комплексності соціально-економічного розвитку і керованості її частин з урахуванням економічних, історичних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій” [15]. До певної міри подібні зміни в юридичних формулах можна вважати своєрідним відображенням тих подій, які мали місце на півдні України і були пов’язані з визначенням статусу Криму, які, по суті, стосувались проблеми запровадження в Україні федеративного державного устрою. Однак, вже в наступних проектах Конституції було відтворено два базові визначення щодо форми держави, які характеризували Україну як унітарну республіку. Причому, говорячи про форму правління, слід відзначити, що в усіх без винятку проектах, а також в Конституції України 1996 р., застосовувалось загальне поняття “республіка” без подальшої конкретизації її форми.

Утім, як довів конституційно-правовий розвиток України доби незалежності (включаючи запровадження так званої політичної реформи), такий підхід до нормативного визначення та конституційно-правового регулювання форми Української держави виявився недостатньо продуктивним. У цьому контексті заслуговують на увагу ті пропозиції та ідеї, які наразі аргументуються вітчизняними дослідниками в процесі роботи Конституційної Асамблеї.

Передусім вони стосуються обґрунтування доцільності чіткого закріплення в Конституції України різновиду форми республіканської форми правління, яка має бути запроваджена в Україні. Причому, на думку ряду авторитетних сучасних авторів, гранично важливо не лише вказати різновид республіканської форми правління, що має бути забезпечена в Україні, а й закріпити безпосередній зв’язок цієї республіки з демократичним державно-правовим режимом [16]. Наприклад, як доводить О. Литвинов, якщо абсолютизувати формально-юридичний критерій визначення республіканської форми правління, то тоді слід визнати й те, що

республіка далеко не обов'язково повинна бути демократичною (зокрема, цей автор відзначає феномен так званих “республік, але не демократій”, які розбудовуються на принципах партійної диктатури) [17]. На перший погляд, таке конституційне уточнення щодо зазначеного елемента форми держави може видаватись невиправданим, адже в конституційній практиці переважної більшості сучасних демократичних держав практично відсутні чіткі визначення тієї чи іншої республіки як президентської, парламентської або змішаної, що пояснюється наявністю інших норм, які встановлюють повноваження парламентів, уряду та глави держави, що, власне, і є об'єктивною підставою для характеристики тієї чи іншої республіки як президентської, парламентської або змішаної [18]. Утім, з огляду на специфіку функціонування системи державної влади незалежної України, яка притаманна нашій державі щонайменше з середини 90-х років минулого століття і до сьогодні, слід визнати, що саме відсутність конституційного закріплення форми республіки (що давало можливість доволі “вільно” інтерпретувати межі повноважень вищих органів державної влади) ставала причиною постійних конституційно-правових і політичних конфліктів усередині державної влади. Більше того, подібна невизначеність дозволяла надмірно посилювати одні гілки державної влади за рахунок інших, спотворювати внутрішню логіку організації та реалізації публічної влади у змішаній республіці, що, зрештою, спричиняло не просто конституційні конфлікти, а й конституційні кризи [19]. Зважаючи на це, цілком коректною та перспективною видається пропозиція щодо доцільності конкретизації республіканської форми правління. Причому цей крок має бути зроблено на рівні визначення основ конституційного ладу, адже, як наголошує О. Петришин, прагнення реформування форми правління завжди зачіпає визначення загальних засад конституційного ладу [20].

Водночас, говорячи про перспективи подальшого розвитку форми державного правління в Україні, не можна погодитись з по-

зицією тих дослідників, які описують зазначену ситуацію як “безальтернативний вибір”. Скажімо, як пише Р. Мартинюк, “для держав із неусталеним демократичним політичним режимом вибір форми правління... є безальтернативним і фактично зводиться до обрання того чи іншого типу змішаної республіки... справді, змішана республіка, вільна від крайнощів президентської і парламентської республіканських форм правління, виявляє і найменшу вразливість з боку таких деструктивних чинників, як неусталеність громадянського суспільства, низький рівень політико-правової культури владарюючої еліти, відсутність демократичних традицій державотворення, нерозвиненість інституту політичних партій тощо” [21]. Насправді, таке твердження видається надто категоричним, адже, на думку багатьох дослідників, саме запровадження нових форм державного правління може розв'язати ті проблеми “неусталеності” і “нестабільності” демократії, про які йдеться. Тобто підвищення ролі парламентів та місцевих представницьких органів постає стимулом для розвитку не лише громадянського суспільства в цілому, а й підвищує рівень політичної активності громадян [22], посилює позиції політичних партій як безпосередніх учасників політичного процесу [23], сприяє утвердженню демократичних цінностей у правовій свідомості, політичній і правовій культурі тощо. У цьому сенсі, штучне обмеження в частині визначення перспектив розвитку форми державного правління в Україні не можна вважати коректним кроком ані в науковому, ані в практичному аспекті. Більше того, навіть невдалий досвід конституційної реформи 2004–2010 рр., яка передбачала в перспективі поступовий рух форми правління в Україні до чистої парламентської (достатньо згадати пропозиції щодо перенесення виборів глави держави в парламент, які лунали у 2009–2010 роках), не може вважатись аргументом проти можливості повернення до ідеї парламентської республіки в Україні, що, до речі, засвідчується тим, що навіть наприкінці 2013 р. ідея парламентської республіки мала своїх прихильників як серед провлад-

них, так і з-поміж опозиційних політичних сил. Таким чином, можна констатувати, що процес конституційної модернізації в Україні безпосередньо пов'язаний з таким елементом форми держави, як форма державного правління. Причому наразі в Україні йде активний пошук як найоптимальнішої форми правління, так і конституційно-правової розробки тих механізмів, які покликані забезпечити демократизм формування та ефективність функціонування вищих органів державної влади та всіх гілок державної влади.

Утім, було б помилковим редукувати проблеми розвитку форми держави в Україні виключно до одного з її елементів. Насправді, сьогодні ми стаємо свідками докорінного переосмислення й інших елементів. Зокрема, перспективи федералізації України та запровадження федеративної форми державного устрою жодною мірою не можна вважати знятими з порядку денного, про що засвідчують дискусії з цієї проблеми як у науково-юридичних, так і в політичних колах. При цьому, не можна заперечувати того, що навіть прихильники збереження унітарної форми державного устрою не ставлять під сумнів об'єктивну необхідність реформування системи територіального устрою в Україні, а також істотного вдосконалення системи взаємодії центральної і місцевої влади, яка включає в себе як місцеві органи державної влади, так і органи місцевого самоврядування і територіальні громади. У даному випадку йдеться про: а) “конституційно-правове визначення раціональної просторової основи організації влади для забезпечення децентралізації, доступності та якості надання адміністративних послуг, посилення спроможності та відповідальності громад за свій розвиток, створення умов сталого розвитку територій” (з матеріалів Конституційної Асамблеї); б) забезпечення нових підходів в організації адміністративно-територіального устрою України шляхом закріплення принципів, які “гарантують належну та відповідну європейським стандартам територіальну основу місцевого самоврядування, а саме — повсюдність місцевого самоврядування, спроможність територіальних громад та їх органів”

(там само) повною мірою здійснювати свої повноваження та вирішувати питання, що віднесені до їх компетенції. Разом з тим видається не менш важливим удосконалення конституційно-правового статусу Автономної Республіки Крим.

Нарешті, як вже було зазначено вище, важливим аспектом розвитку форми правління в Україні в світлі процесу конституційної модернізації є забезпечення надійних гарантій демократизму державно-правового режиму, адже за своїм змістом поняття “форма держави” описує не лише внутрішню структуру публічної влади та спосіб її організації, а й сукупність тих методів, засобів і механізмів, які нею використовуються у процесі взаємодії з суспільством і громадянином. Наразі ця проблема є не менш складною, ніж реформування форми державного правління або форми державного устрою, оскільки в реальності поняття державно-правового режиму включає в себе не тільки певну модель взаємодії держави і суспільства, а й побудову чіткої системи взаємодії держави і права, за якої принципи верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина будуть не лише формально-юридично проголошуватись, а й забезпечуватись у державно-правовій практиці, державному будівництві та державному управлінні на всіх його рівнях.

Отже, підсумовуючи результати проведеного дослідження, можемо сформулювати такі узагальнюючі положення. По-перше, сучасний стан державно-правового розвитку України, а також активний пошук шляхів розв'язання назрілих проблем, актуалізує необхідність звернення до такої основоположної категорії теорії держави і права, як форма держави, адже успішність подальшого суспільного і державного розвитку України значною мірою залежить від її спроможності шляхом конституційної модернізації та фундаментальних науково-юридичних студій оптимізувати та вдосконалити форму держави. По-друге, розвиток форми сучасної Української держави включає в себе розробку усіх трьох її елементів, кожен з яких має бути не лише вдосконалим в частині його

відповідності суспільним потребам та специфіці сучасної суспільно-політичної ситуації, а й забезпеченим і закріпленим через відповідні конституційні норми, принципи і приписи, які повинні знайти своє відображення у тексті оновленої Конституції України. По-третє, штучне теоретико-методологічне обмеження проблематики розвитку форми держави виключно формою державного правління та державного устрою спричиняє викривлення в розумінні сутності тих державно-правових процесів, які нині тривають в Україні, оскільки і аналіз державотворення, і правотворення мають брати до уваги не лише внутрішню статичну структуру державної влади, а й процес її реалізації, який об'єктивується і відображається у понятті державно-правового режиму.

Література

1. Оборотов Ю. Загальнотеоретична юриспруденція як сучасна теорія держави і права / Ю. Оборотов // *Право України*. — 2013. — № 9. — С. 103—104.
2. Оніщук М. Доктрина конституційної перебудови: завдання та напрями реформи / М. Оніщук // *Вісн. Конституційної Асамблеї*. — 2013. — № 1. — С. 103.
3. Гоша І. О. Доктринально-теоретичні проблеми конституційно-правового забезпечення гармонізації законодавства України із законодавством ЄС / І. О. Гоша // *Вісн. Маріупольського держ. ун-ту. Серія "Право"*. — 2012. — Вип. 3—4. — С. 21.
4. Оніщенко Н. До питання про демократичний правовий розвиток (деякі теоретичні узагальнення) / Н. Оніщенко // *Право України*. — 2013. — № 8. — С. 146—147.
5. Волощук О. Т. Правова доктрина про організацію влади в державі / О. Т. Волощук // *Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія "Право"*. — 2012. — Вип. 11. — С. 46.
6. Чернецька О. В. Конституція України та конституційна реформа в національному конституційному вимірі / О. В. Чернецька // *Часопис Київ. ун-ту права*. — 2012. — № 3. — С. 114.
7. Сьєрогін В. О. Основні тенденції розвитку державності на сучасному етапі / В. О. Сьєрогін // *Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія "Право"*. — 2011. — Вип. 10. — С. 21.
8. Тихомиров Ю. А. *Государство* / Ю. А. Тихомиров. — М.: Норма, ИНФРА-М, 2013. — С. 28.
9. Муравйов В. Гармонізація законодавства і європейська інтеграція / В. Муравйов // *Право України*. — 2013. — № 6. — С. 12—50.
10. Процюк І. В. Класифікація форм державного правління / І. В. Процюк // *Проблеми законності*. — 2010. — Вип. 107. — С. 7.
11. Крусян А. Методологічні питання оновлення Конституції України / А. Крусян // *Вісн. Конституційної Асамблеї*. — 2013. — № 1. — С. 94.
12. Медведчук В. В. Громадянське суспільство: Український вибір: Монографія / В. В. Медведчук. — К.: Логос, 2012. — С. 342—343.
13. Сухонос В. В. Інститут глави держави в конституційному праві: Монографія / В. В. Сухонос. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2011. — С. 241.
14. Сухонос В. В. Інститут глави держави в умовах республіки: Монографія / В. В. Сухонос. — Суми: Університет. кн., 2011. — С. 143.
15. *Конституція незалежної України: У 3 кн.* / За заг. ред. С. Головатого. — К.: Право; Укр. правнич. фундація, 1995. — Кн. 1. — С. 239.
16. Сьєрогіна С. Г. Форма правління і політичний режим: взаємозв'язок і взаємодія / С. Г. Сьєрогіна // *Держ. будівництво та місцеве самоврядування: Зб. наук. пр.* — 2005. — Вип. 9. — С. 3—13.
17. Литвинов О. М. Республіканська форма правління: особливості інтерпретації у сучасних умовах / О. М. Литвинов // *Форум права*. — 2013. — № 1. — С. 611.
18. Авдеев Д. А. Республіканская форма правління: проблемы классификации и идентификации / Д. А. Авдеев // *Современное право*. — 2011. — № 4. — С. 12—14.
19. Барабаш Ю. Г. Про причини конституційної кризи в Україні / Ю. Г. Барабаш // *Університет. наук. записки*. — 2008. — № 3. — С. 36—41.
20. Петришин О. Форма правління в Україні: досвід та пошук конституційної моделі / О. Петришин // *Вісн. Конституційної Асамблеї*. — 2013. — № 1. — С. 265.
21. Мартинюк Р. С. Критерії та чинники вибору форми правління в Україні / Р. С. Мартинюк // *Часопис Нац. ун-ту "Острозька академія"*. — 2012. — № 2 (6). — С. 6.
22. Скрипнюк В. М. Розвиток системи державної влади в Україні: конституційно-правові аспекти: Монографія / В. М. Скрипнюк. — К.: Логос, 2010. — С. 304—316.
23. Бабенко К. А. Конституційні засади розвитку і регулювання політико-правових відносин в Україні: Монографія / К. А. Бабенко. — К.: Ін Юре, 2008. — С. 320—335.

Визначено основні проблеми, які постали перед сучасною Україною в частині пошуку оптимальної моделі державного правління та державного устрою. Обґрунтовано роль поняття форми держави в теоретико-методологічному аналізі як сучасних трансформацій державності в цілому, так і засобів забезпечення її основних функцій.

Определены основные проблемы, стоящие перед современной Украиной в части поиска оптимальной модели государственного правления и государственного устройства. Обоснована роль понятия формы государства в теоретико-методологическом анализе как современных трансформаций государственности в целом, так и средств обеспечения ее основных функций.

The main problems facing modern Ukraine in search of the optimal model of government and political system, is defined. The role of the state in the form of the concept of theoretical and methodological analysis of how contemporary transformations of the state as a whole, and means to ensure its key functions is justified.

Надійшла 9 грудня 2014 р.